

Vážený pan

Ing. Robert Plaga, Ph.D.

ministr školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Karmelitská 529/5

118 12 Praha 1

Praha, 21.9.2020

Dopady návrhů na změny vyhlášky č. 27/2016 Sb. a nařízení vlády č. 75/2005 Sb. na děti a žáky s nedostatečnou znalostí jazyka

Vážený pane ministře,

připojujeme se tímto **ke stanovisku ČOSIV** - Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání k návrhům na změny vyhlášky č. 27/2016 Sb. a doplňujeme vyjádření o negativních dopadech navrhovaných změn na děti a žáky s neznalostí či nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

Navrhované změny zásadním způsobem **omezují nárok dětí a žáků z odlišného kulturního prostředí či jiných životních podmínek, garantovaný § 16 školského zákona, na “podporu, kterou nezbytně potřebují k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními.”** (odst. 1 § 16 ŠZ) Školský zákon těmto dětem garantuje “nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta.” (odst. 1 § 16 ŠZ)

Naše organizace již dlouhodobě upozorňuje, že situace dětí a žáků s nedostatečnou znalostí jazyka je ve školách v ČR dlouhodobě neudržitelná. **Chybí včasná a dostatečná jazyková příprava pro základní a zcela pro střední školy, ve školách je málo odborníků na výuku češtiny jako druhého jazyka, přizpůsobené nejsou ani přijímací a závěrečné zkoušky,** které mnoho žáků diskvalifikují po letech náročného studia v jazyce, který se teprve učí. **Omezení podpory těmto dětem a žákům za této situace může být pro jejich další vzdělávání a následné uplatnění na trhu práce fatální.**

Podle předkládaného návrhu totiž děti a žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka **ztratí nárok na podporu asistentem pedagoga,** kterou dosud mohou čerpat v rámci 3. stupně podpůrných opatření. Podpora asistenta pedagoga je pro překonávání jazykové bariéry žáků s neznalostí či minimální znalostí češtiny velmi důležitá. Aby se žák s jazykovou bariérou mohl alespoň částečně zapojit do výuky, potřebuje výuku individuálně uzpůsobovat, upravovat výukové materiály k jednotlivým tématům a přizpůsobovat metody výuky jazykové bariéře. Toto vše klade velké časové i organizační nároky na pedagogovu přípravu i samotnou realizaci výuky. **Pro pedagoga, který má ve třídě často více dětí s různými SVP, je prakticky nemožné věnovat se všem těmto dětem individuálně, proto je pro tuto individualizovanou podporu nezbytná pomoc asistenta pedagoga.** Realitou mnoha (zejména pražských) škol je navíc větší počet žáků s nedostatečnou znalostí češtiny, pro které by podle nového návrhu tyto školy nemohly získat ani sdíleného asistenta pedagoga. Zásadním způsobem pak **novela dopadne na mateřské školy,** do kterých přichází většina dětí s neznalostí češtiny. Pro ty je asistent pedagoga nezbytnou podporou.

Dále novela vyhlášky v součinnosti s novelizací nařízení vlády č. 75/2005 Sb. přerazuje **nárok na pedagogickou intervenci do 1. stupně podpůrných opatření, čímž školy ztrácejí nárok na její normované financování.**

Obáváme se, že navrhovaná úprava, kdy pedagogičtí pracovníci budou pedagogickou intervenci vykonávat v rámci svého úvazku, nikoliv na doporučení ŠPZ, nebude v praxi probíhat uspokojivě a žáci o podporu v rámci pedagogické intervence reálně přijdou. Z praxe je totiž zřejmé, že pedagogové jsou již nyní natolik vyčerpáni mnoha pedagogickými i administrativními povinnostmi, že toto opatření povede k neochotě škol pedagogickou intervenci zajišťovat. Novela navíc **znemožňuje poskytování pedagogických intervencí asistentem pedagoga, ke kterému v praxi často dochází a jeví se jako účelné**. Přitom dle statistik i poznatků z praxe je zřejmé, že pedagogická intervence je nejčastějším podpůrným opatřením (nejen) pro žáky s nedostatečnou znalostí češtiny. Pedagogická intervence je vedle výuky češtiny jako druhého jazyka nesmírně důležitá. Žáci se prostřednictvím doučování či předučování slovní zásoby a obsahu z předmětů mohou snadněji zapojit do výuky, rozvíjet své znalosti a dovednosti a tím i naplňovat svůj potenciál.

Momentálně neexistuje funkční plošná jazyková příprava žáků s neznalostí či nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, která by předcházela začlenění do běžných tříd. Podpora těchto žáků tak již v současné situaci připadá na školy a jednotlivé pedagogy. Znemožnění využití asistenta pedagoga či finančně normované pedagogické intervence povede k přetížení pedagogů, vyčerpání jejich sil a následně k celkovému poklesu poskytování potřebné podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Navrhované změny budou mít ještě citelnější dopad na děti a žáky s českým občanstvím a zároveň s nedostatečnou znalostí českého jazyka, kteří nemají nárok na jazykovou přípravu dle § 20 ŠZ a pro něž je tak § 16 ŠZ jedinou možností čerpání jazykové podpory.

Návrhy na změny vyhlášky č. 27/2016 Sb. tudíž považujeme za diskriminační vůči žákům s nedostatečnou znalostí češtiny jako vyučovacího jazyka i vůči ostatním žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Návrhy nezohledňují nejlepší zájem každého dítěte a žáka a jsou v rozporu se školským zákonem i s mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána. Jsou rovněž v přímém rozporu se Strategii vzdělávací politiky do roku 2020 i s Hlavními směry vzdělávací politiky ČR 2030+, neboť jedním z hlavních pilířů těchto strategických dokumentů je snižování nerovností ve vzdělávání. Navrhované změny ale povedou naopak k jejich zvyšování.

Navrhované změny prezentujete jako potřebné zefektivnění a optimalizaci podpory. Obávám se, že z hlediska dětí a žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka se o optimalizaci a zefektivnění podpory v žádném případě nejedná. Navrhované změny budou naopak pro mnoho škol znamenat destrukci již vybudovaného systému podpory těchto dětí.

Doufám proto, že navrhované změny legislativy ještě upravíte tak, aby podpora byla skutečně individualizovaná a vycházela z potřeb dětí a žáků, tak jak praví litera zákona.

S pozdravem

PhDr. Kristýna Titěrová, programová ředitelka, META, o.p.s.

Související data

V roce 2019/20 bylo v mateřských školách celkem **11 942 dětí s cizí státní příslušností¹**, což odpovídá **3,3 %** z celkového počtu dětí. Jejich počet se za posledních pět let **zvýšil o polovinu**. Většina z nich neovládá dostatečně český jazyk, navíc je v mateřských školách také velké množství dětí s neznalostí jazyka s občanstvím ČR (odhadem ještě další 4 tisíce).

V roce 2019/20 bylo v základních školách po celé ČR **více než 26,5 tisíc žáků s cizí státní příslušností²**, jedná se o **2,8 %** z celkového počtu žáků. Jejich počet se za pět let **zvýšil o třetinu**.

Přibližně **18 tisíc žáků základních škol nemá dostatečně osvojenou znalost vyučovacího jazyka** (mohou to být žáci s cizí státní příslušností anebo žáci s občanstvím ČR s migrační zkušeností a/nebo odlišným mateřským jazykem)³.

Jazykovou přípravu v roce 2019 získalo pouze **5014 žáků s cizí státní příslušností⁴**.

Největší podporu mají žáci s odlišným mateřským jazykem právě **pedagogickou intervencí** (tuto podporu poskytuje 49 % z oslovených škol) a **asistentem pedagoga** (tuto podporu poskytuje 43 % z oslovených škol)⁵. Pro srovnání, výuku češtiny jako druhého jazyka získalo na doporučení ŠPZ pouze 18 % škol.

Na středních školách studuje **přes 9 tisíc žáků s cizí státní příslušností**. Naprostá většina z nich je stále bez jakékoli finančně nárokové podpory. Podle monitoringu NPI ČR (dříve NÚV) dostává podporu formou podpurných opatření více než polovina žáků s nedostatečnou znalostí češtiny z oslovených škol. Většina z nich je ale poskytována v rámci 1. stupně PO, nejčastější přiznané PO vyššího stupně je **právě pedagogická intervence** (ve 25,4 %)⁶.

Více informací o situaci dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem a navrhované systémové změny najdete na <https://meta-ops.eu/odborna-verejnost/prosazujeme-zmeny/>.

¹ Viz Statistická ročenka školství.

² tamtéž

³ Více v Odhad počtu žáků s odlišným mateřským jazykem na školách a opatření využíváná pro jejich podporu, dostupné na https://cdn.meta-ops.eu/wp-content/uploads/2020/02/meta_pocty_zaku_s_omj_report_fin.pdf.

⁴ Viz Výsledky rozvojového programu podpora vzdělávání cizinců ve školách na rok 2020, dostupné na <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vysledky-rozvojoveho-programu-podpora-vzdelavani-cizincu-ve>

⁵ Více v Odhad počtu žáků s odlišným mateřským jazykem na školách a opatření využíváná pro jejich podporu, dostupné na https://cdn.meta-ops.eu/wp-content/uploads/2020/02/meta_pocty_zaku_s_omj_report_fin.pdf.

⁶ Více v ZPRÁVA Z MONITORINGU PEDAGOGICKÉ REALIZACE PODŮRNÝCH OPATŘENÍ PRO ŽÁKY – CIZINCE V ROCE 2018, dostupné na https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/nuv-zprava-monitoring_ss-2018_1.pdf